

Internationale Kommission zum Schutz des Rheins
Commission Internationale pour la Protection du Rhin
Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn

Stofgegevensblad complexvormers

Het stofgegevensblad heeft de volgende structuur:

1. Algemene stofgegevens
2. Basisschema voor de stofstroomanalyse
3. Emissie (productie en gebruik)
4. Immissie (gemeten concentraties en vrachten, berekende vrachten)
5. Beoordelingscriteria (kwaliteitscriteria)
6. Strategie-aanpak (mogelijke reductiemaatregelen)

Complexvormers

1. Algemene stofgegevens

Tabel 1: Algemene stofgegevens

Naam van de stof	CAS-nr.	Eigenschappen van de stoffen	Bron
Ethyleendiaminetetra-azijnzuur (EDTA)	60-00-4 / 64-02-8 (Na ₄ EDTA)	Omdat EDTA in normale omstandigheden slechts zeer langzaam wordt afgebroken, kan het in zo goed als alle (afval)watermonsters in lage concentraties worden aangetroffen. Bij neutrale pH-waarden is de adsorptie van EDTA aan minerale oppervlakken beperkt, wat zorgt voor veel mobiliteit bij de oeverfiltratie en emissie naar het grondwater mogelijk maakt.	
		EDTA vormt in het aquatisch milieu complexen met zware metalen. Fe-EDTA wordt door fotolyse omgezet in goed afbreekbare metabolieten. De meest voorkomende complexen in oppervlaktewater zijn Fe-EDTA, Ni-EDTA, Zn-EDTA en Ca-EDTA. Fe-EDTA is de enige vorm van EDTA die door fotolyse wordt omgezet in goed afbreekbare metabolieten. Een van deze metabolieten is keto-piperazine-diacetaat (KPDA). Dit is een relevant verwijderingsproces van EDTA in het milieu. Tijdens de oeverfiltratie, actiefkooladsorptie, ozon-oxidatie en chlorering van drinkwater wordt EDTA slechts onvolledig verwijderd.	(1) (1)
		In ongunstige omstandigheden kan EDTA moeilijk oplosbare zouten van zware metalen uit sediment in oplossing brengen. Hierdoor kunnen de metaalconcentraties in het oppervlaktewater toenemen, met een hogere blootstelling van waterorganismen aan metalen tot gevolg. Ook zouden verhoogde zwaremetalencentraties in oplossing tot problemen met de drinkwatervoorziening kunnen leiden. De concentraties van de complexvormers zijn evenwel zo laag dat er naar verwachting geen sprake zal zijn van een aantoonbare toename van de metalloïden in het drinkwater hierdoor.	(2)
Diethyleentriaminepenta-azijnzuur (DTPA)	67-43-6		

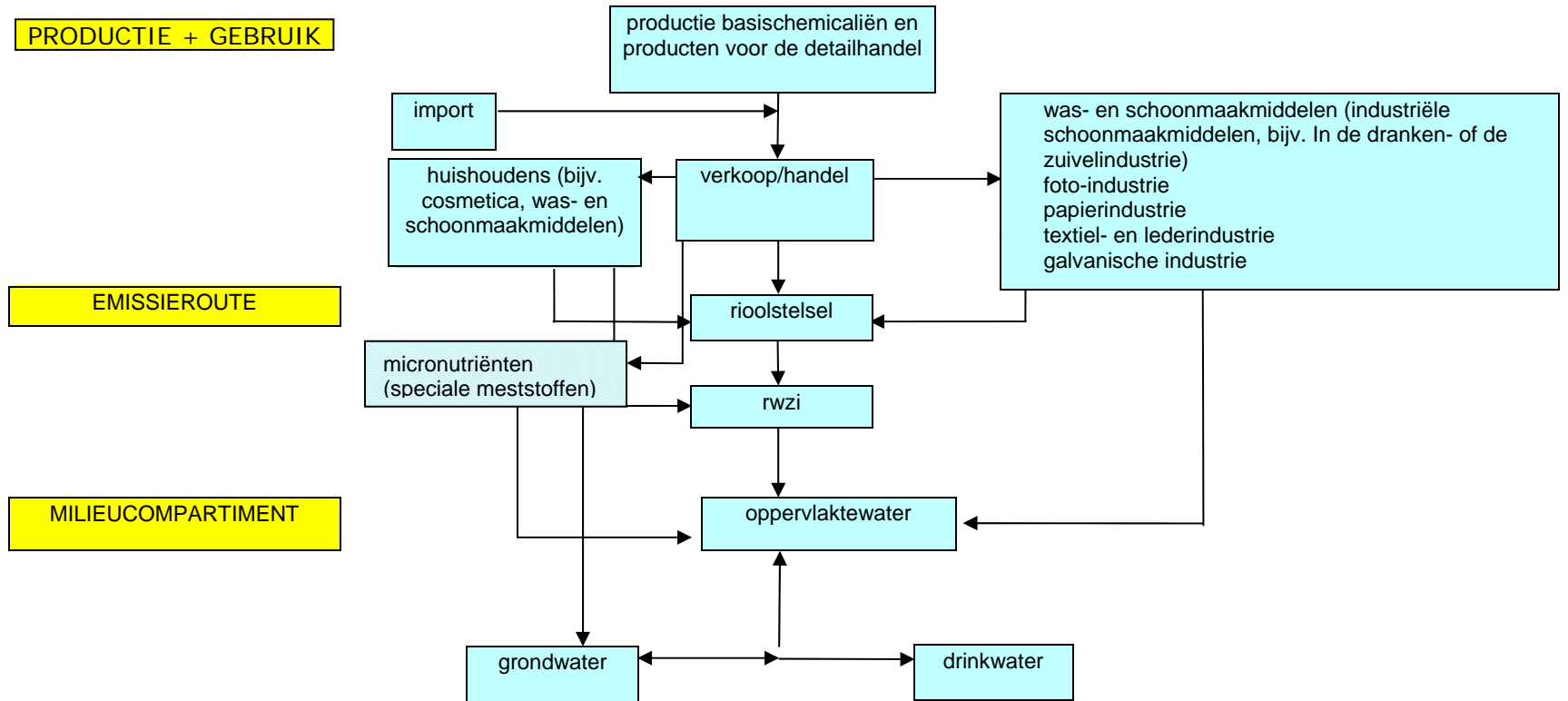
Naam van de stof	CAS-nr.	Eigenschappen van de stoffen	Bron
1,3-propyleendiaminetetra-azijnzuur	1939-36-2		
Nitrilotri-azijnzuur (NTA)	139-13-9		

Bibliografie

- (1) Nowack, B. u. Baumann, U.: Biologischer Abbau der Photolyseprodukte von Fe III EDTA. Acta hydrochim. hydrobiol. 26 (1998) 2, 104 – 108.
- (2) EU Risk Assessment Reports "Edetic acid (EDTA)", volume 49, 2004 en "Tetrasodiummethylenediaminetetraacetate (Na₄EDTA)", volume 51, 2004

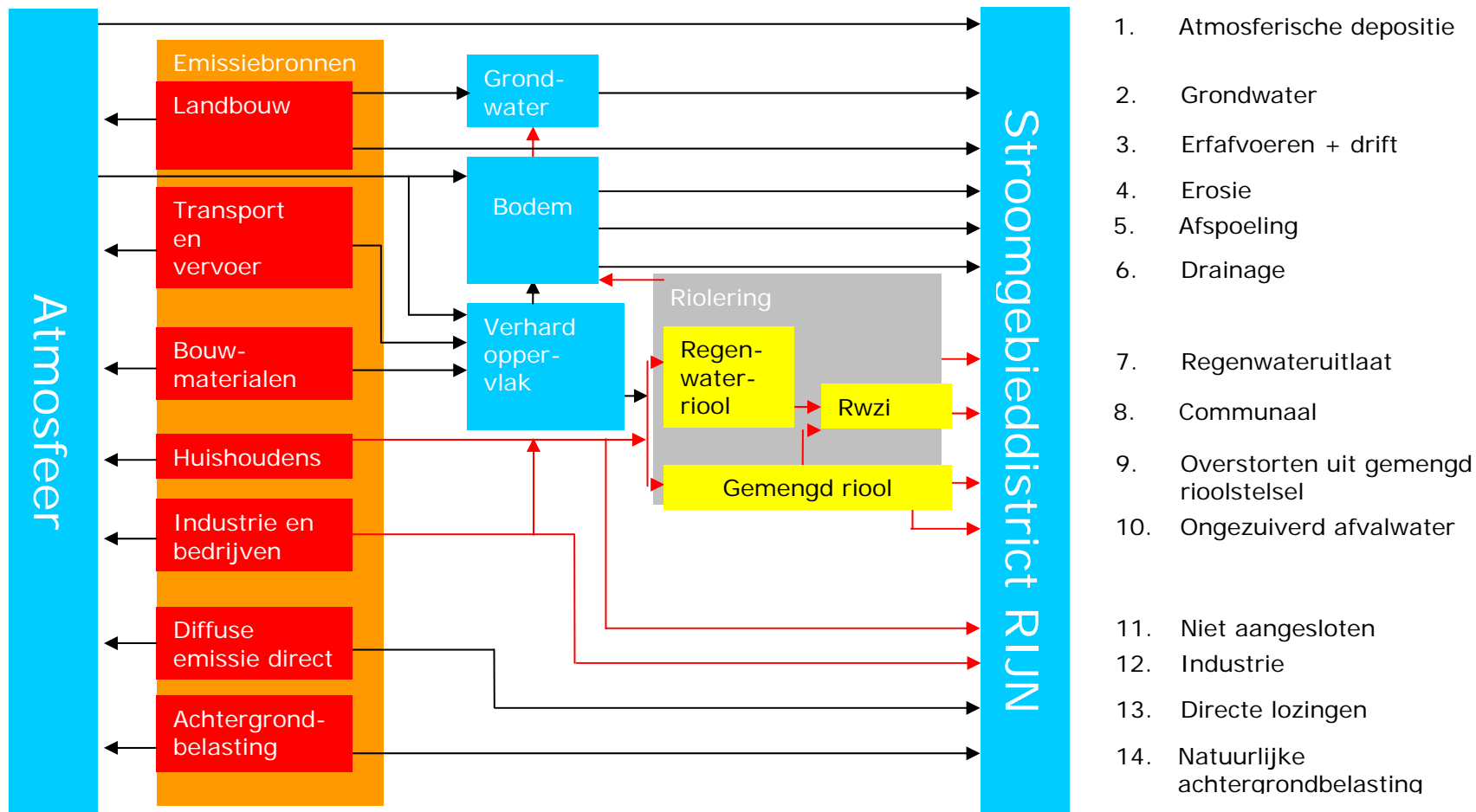
2. Basisschema voor de stofstroomanalyse

Figuur 2.1: Stofstroomanalyse voor complexvormers

3. Emissie (productie en gebruik)

Figuur 3.1: Emissieroutes

Tabel 3.1: Im Rheineinzugsgebiet produzierte Mengen

Naam van de stof	AT	CH	DE	FR	LU	NL	Totaal	Bron
Aantal producerende bedrijven								
EDTA			1					(1)

Tabel 3.2: In het Rijnstroomgebied gebruikte hoeveelheden

Naam van de stof	Jaar	AT	CH	DE	FR	LU	NL	Totaal	Bron
Totaal nationaal verbruik (in t/jaar)									
EDTA	2000			4.100				37.000 Totale verkochte hoeveelheid EDTA in West-Europa in het jaar 2000	(1)
EDTA	Gemiddelde over de periode 2005-2009	300	300	3700	5000	Geen gegevens beschikbaar	1700		(2) 2010
NTA	Gemiddelde over de periode 2005-2009	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	3300	1700	Geen gegevens beschikbaar	1900		(2) 2010
DTPA	Gemiddelde over de periode 2005-2009	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar	1600	600	Geen gegevens beschikbaar	Geen gegevens beschikbaar		(2) 2010
Gebruikte hoeveelheid per capita in het Rijnstroomgebied (in kg/jaar)									

Bibliografie

- (1) EDTA in Noordrijn-Westfalen. Ministerie van Milieu en Natuurbescherming, Landbouw en Consumentenbescherming van Noordrijn-Westfalen en dienst voor Milieu van Noordrijn-Westfalen (uitg.). Düsseldorf / Essen, 2003.
- (2) European Chemical Industry Council (CEFIC)

Tabel 3.3.1: Per stof en toepassingsgebied gebruikte hoeveelheid EDTA (in t/jaar of % van de in 3.2 genoemde hoeveelheid)

Rijnoever- staat	EDTA										Bron	
	Foto- industrie	MKB	Cosmetica	Land- bouw	Huis- houdens	Water- behande- ling	Textiel- industrie	Papier- industrie / galva- nische industrie	Overige / handel	Totaal		
AT												
CH												
DE	28%	15%	5%	4%	12%	2%	1%	1%	32%	~3.900 t/jaar	(1); gegevens voor het jaar 1999	
Duits stroom- gebied van de Rijn	10-15%						1-2%		80-85% incl. schoonmaak- middelen, cosmetica, water- en afvalwater- behandeling, landbouw		(2) Inschatting van de gegevens voor 2009	
FR												
LU												
NL												

Bibliografie

- (1) EDTA in Noordrijn-Westfalen. Ministerie van Milieu en Natuurbescherming, Landbouw en Consumentenbescherming van Noordrijn-Westfalen en dienst voor Milieu van Noordrijn-Westfalen (uitg.). Düsseldorf / Essen, 2003.
- (2) CEFIC 2010

Tabel 3.3.2: Per stof en toepassingsgebied gebruikte hoeveelheid DTPA (in t/jaar of % van de in 3.2 genoemde hoeveelheid)

DTPA							
Rijnoeverstaat	Als bleekmiddel in de papierindustrie	EDTA-substituu t	Toepassingsgebied 3	Toepassingsgebied 4	Toepassingsgebied 5	Totaal	Bron
AT							
CH							
DE	2001: 800 t/jaar (stijgende trend)	Stijgende tendens					(1)
FR							
LU							
NL							

Bibliografie

- (1) EDTA in Noordrijn-Westfalen. Ministerie van Milieu en Natuurbescherming, Landbouw en Consumentenbescherming van Noordrijn-Westfalen en dienst voor Milieu van Noordrijn-Westfalen (uitg.). Düsseldorf / Essen, 2003.

Tabel 3.4.1: Meetgegevens voor de emissieroutes van EDTA in µg/l (of procentueel aandeel van de afzonderlijke emissieroutes, zie tabel 3.5)

EDTA							
Emissieroute	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Atmosferische depositie (1)							
Grondwater (2)	70	32	<0,4		1,5	11,0	(1) Periode 2009-2010
Erfafvoeren en drift (3)							
Erosie (4)							
Afspoeling (5)							
Drainage (6)							
Regenwateruitlaat (7)							
<i>Huishoudens, verstedelijkt gebied (bij 8-11)</i>							
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	26	0	12		142	494	(1)
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	482	1	< BG		38,5	883	(2) Periode 2007-2010
Overstorten uit gemengd rioolstelsel (9)							
Ongezuiverd afvalwater uit gemengd rioolstelsel (10)							
Niet aangesloten (11)							
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	232	0	23		239	828	(1) Periode 2000-2009
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	549	79	<0,5		108,7	1.940	(2) Periode 2007-2010
Directe lozingen (13)							
Natuurlijke achtergrondbelasting (14)							

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
(2) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen.

Tabel 3.4.2: Meetgegevens voor de emissieroutes van DTPA in µg/l (of procentueel aandeel van de afzonderlijke emissieroutes, zie tabel 3.5)

Emissieroute	DTPA						Bron
	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	
Atmosferische depositie (1)							
Grondwater (2)	70	69	<0,4		<0,4	0,5	(1) Periode 2009-2010
Erfafvoeren en drift (3)							
Erosie (4)							
Afspoeling (5)							
Drainage (6)							
Regenwateruitlaat (7)							
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	436	248	< BG		1,6	34,0	(2) Periode 2007-2010
Overstorten uit gemengd rioolstelsel (9)							
Ongezuiverd afvalwater uit gemengd rioolstelsel (10)							
Niet aangesloten (11)							
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	552	406	<0,5		659	16.000	(2) Gegevens uit de periode 2007-2010
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	230	12	<4		28,8	309	(1) Periode 2000-2009
Directe lozingen (13)							
Natuurlijke achtergrondbelasting (14)							

Legenda: BG = bepalingsgrens

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (2) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen.

Tabel 3.4.3: Meetgegevens voor de emissieroutes van NTA in µg/l (of procentueel aandeel van de afzonderlijke emissieroutes, zie tabel 3.5)

Emissieroute	Aantal metingen	Aantal < BG	NTA				Bron
			Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	
Atmosferische depositie (1)							
Grondwater (2)	70	53	<0,4		0,42	3,3	(1) Periode 2009-2010
Erfafvoeren en drift (3)							
Erosie (4)							
Afspoeling (5)							
Drainage (6)							
Regenwateruitlaat (7)							
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	482	29	< BG		5,7	201,0	(2) Periode 2007-2010
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	26	3	<4		12,3	50	(1) Periode 1996-1997
Overstorten uit gemengd rioolstelsel (9)							
Ongezuiverd afvalwater uit gemengd rioolstelsel (10)							
Niet aangesloten (11)							
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	551	32	<0,5		20,6	1.460	(1) Periode 2007-2010
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	231	3	<4		63,4	574	(1) Periode 2000-2009
Directe lozingen (13)							
Natuurlijke achtergrondbelasting (14)							

Legenda: BG = bepalingsgrens

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (2) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen.

Tabel 3.5: Procentueel aandeel van de afzonderlijke emissieroutes (c.q. vrachten in kg/jaar)

Emissieroute	EDTA	DTPA	PDTA	NTA	Naam van stof 5	Bron
Atmosferische depositie (1)						
<i>Grondwater (2)</i>						
Erfafvoeren en drift (3)						
Erosie (4)						
Afspoeling (5)						
Drainage (6)						
Regenwateruitlaat (7)						
Emissies vanuit gemeentelijke rwzi's (8)	40%	1%		50 %		(1) Periode 2007-2010
Overstorten uit gemengd rioolstelsel (9)						
Ongezuiverd afvalwater uit gemengd rioolstelsel (10)						
Niet aangesloten (11)						
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	60%	99%	100% (alleen industriële emittenten bekend)	50%		(1) Periode 2007-2010
Directe lozingen (13)						
Natuurlijke achtergrondbelasting (14)						

Vet gedrukt: relevante emissieroutes

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (2) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen.

4. Immissie (gemeten concentraties en vrachten, berekende vrachten)

4.1 Gemeten concentraties

Tabel 4.1.1: EDTA-concentraties in de Rijn en zijn belangrijkste zijrivieren ($\mu\text{g/l}$)

EDTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Rijn									
Öhningen		CH	9	4	0,6		0,76	1	(1) (2007-2008)
Schaffhausen		CH	26	0	0,6		0,81	1,4	(1) (2007-2008)
Bazel-Birsfelden		CH	26	0	0,9		1,7	3,3	(1) (2007-2008)
Weil am Rhein	171,37	CH, DE	13	1	< 0,5		1,7	3,8	(2) 2008
			13	0	0,76		1,97	3,6	(2) 2007
			13	0	0,73		1,56	3,30	(2) 2006
			13	<0,50	0,50		1,48	2,40	(2) 2005
			13	0	1,1		1,7	3,5	(2) 2004
Lauterbourg/Karlsruhe		FR, DE	13	0	1,9		3,9	5,9	(2) 2008
			11	0	3,0		4,4	6,7	(2) 2007
			13	11	2,0		2,0	6,3	(2) 2006
			13	13	<2		<2	<2	(2) 2005
Mainz		DE	53	0	1,5		4,2	10,0	(3) (20072008)
Koblenz	590,3	DE	26	0	2,5		5,4	9	(1) (2007-2008)
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	52	3	<0,5		3,9	9,1	(1) (2007-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	26	4	<0,5		3,6	8,0	(1) (2007-2008)
Bimmen	864,97	DE	23	3	<1,0		3,9	8,3	(2) 2008

EDTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
			25	0	1,6		5,3	9,7	(2) 2007
			26	0	1,7		3,7	7,3	(2) 2006
			24	1	<1		5,4	10,2	(2) 2005
			22	0	4,9		7,2	10,8	(2) 2004
Lobith	862,3	NL	103	2	< 2		6,8	14	(4) (2001-2008)
			13	3	1,0		2,0	4,9	(2) 2007
			13	1	1,0		3,5	7,8	(2) 2006
			13	0	4,3		7,2	12,0	(2) 2005
			13	1	2,0		6,0	13,0	(2) 2004
Kampen	994	NL	13	1	<1,0		7,4	17	(2) 2008
			13	3	<1		3,1	6,9	(2) 2007
			13	0	3,5		7,9	12,0	(2) 2006
			13	1	2,0		10,5	20,0	(2) 2005
			11	0	2,0		7,7	15,0	(2) 2004
Zijrivieren									
Neckar (Mannheim)		DE	25	0	2,6		5,7	11,0	(1) (2007-2008)
Main (Bischofsheim)		DE	50	0	3,3		7,11	12,0	(1) (2007-2008)
Nahe (Bingen-Dietersheim c.q. Grolsheim)		DE	52	0	3,1		14,0	37,0	(3) (2007 - 2008)
Lahn (Lahnstein)		DE	53	0	0,9		3,9	21,0	(3) (2007 - 2008)
Moezel (Koblenz)	2,0	DE	26	0	1,5		6,5	48	(2) 2008
			26	0	1,2		4,3	8,0	(2) 2007
			26	0	1,1		5,7	15,0	(2) 2006
			26	0	3,9		7,8	16,0	(2) 2005

EDTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
			26	0	2,6		7,9	13,0	(2) 2004
Moezel (Palzem)		DE	53	0	1,4		5,4	11,0	(3) (2007 - 2008)
Saar (Kanzem)		DE	53	0	1,2		8,4	19,0	(3) (2007 - 2008)
Sieg (Menden)	8,72	DE	26	7	<0,5		2,6	8,1	(5) (2007-2008)
Erft (Eppinghoven)	5,43	DE	25	5	<0,5		2,8	9,9	(5) (2007 - 2008)
Wupper (Opladen)	5,39	DE	26	5	<0,5		3,0	9,1	(5) (2007-2008)
Ruhr (Mülheim Kahlenberg)	14,33	DE	25	0	1,08	5,45	6,88	23,3	(5) (2007-2008)
Emscher (monding)	0,046	DE	26	1	<0,5		10,6	34,6	(5) (2007-2008)
Lippe (Wesel)	3,75	DE	26	1	<0,5		4,3	9,5	(5) (2007-2008)
Nieuwegein (Lekkanaal)		NL	64	3	< 2		6,5	38	(4) (2001-2008)
Nieuwersluis (Amsterdam-Rijnkanaal)		NL	68	2	< 2		10,7	27	(4) (2001-2008)
Maassluis (Waal)		NL	13	10	<2,0		<2,0	11,0	(2) 2005
			11	5	<2,0		4,6	14,0	(2) 2004
Andijk (IJsselmeer)		NL	79	6	< 2		5,1	10	(4) (2001-2008)

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)
- (2) Gegevens van de ICBR-bank met waterkwaliteitsgegevens
- (3) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (4) Gegevens van de Vereniging van Rivierwaterbedrijven (RIWA)
- (5) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen

Tabel 4.1.2: DTPA-concentraties in de Rijn en zijn belangrijkste zijrivieren ($\mu\text{g/l}$)

DTPA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Rijn									
Öhningen		CH	9	8	< BG		< BG	1	(1) (2007-2008)
Schaffhausen		CH	26	26	< BG		< BG	< BG	(1) (2007-2008)
Bazel-Birsfelden		CH	26	11	< BG		1,2	2,9	(1) (2007-2008)
Lauterbourg/Karlsruhe		DE	25	2	< BG		1,65	4	(1) (2007-2008)
Mainz		DE	53	3	<0,4		1,7	3,8	(3) (2007-2008)
Koblenz		DE	26	4	< BG		1,45	2,8	(1) (2007-2008)
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	52	38	<1		<1	3,0	(5) (2007-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	26	21	<1		<1	3,0	(5) (2007-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	52	38	<1		<1	3,3	(5) (2007-2008)
Lobith		NL	86	19	< 3		3,8	18	(4) (2001-2008)

DTPA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Kampen		NL	18	16	< BG		< BG	6	(1) (2007-2008)
Zijrivieren									
Neckar (Mannheim)		DE	25	24	< BG		< BG	2,2	(1) (2007-2008)
Main (Bischofsheim)		DE	50	0	1,6		4,78	13	(1) (2007-2008)
Nahe (Bingen-Dietersheim c.q. Grolsheim)		DE	52	14	<0,4		0,84	2,5	(3) (2007-2008)
Lahn (Lahnstein)		DE	53	34	<0,4		0,49	2,3	(3) (2007-2008)
Moezel (Koblenz)		DE	52	33	< BG		0,6	2,0	(1) (2007-2008)
Moezel (Palzem)		DE	53	46	<0,4		<0,4	2,0	(3) (2007-2008)
Saar (Kanzem)		DE	53	34	<0,4		0,87	3,1	(3) (2007-2008)
Sieg (Menden)	8,72	DE	26	24	<1		<1	2,4	(5) (2007 – 2008)
Erft (Eppinghoven)	5,43	DE	25	24	<1		<1	1,09	(5) (2007 – 2008)
Wupper (Opladen)	5,39	DE	26	25	<1		<1	1,3	(5) (2007 – 2008)
Ruhr (Mülheim Kahlenberg)	14,33	DE	25	10			3,01	21,6	(5) (2007 – 2008)
Emscher (monding)	0,046	DE	26	19	<1		1,71	10,7	(5)

DTPA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
									(2007-2008)
Lippe (Wesel)	3,75	DE	13	12	<1		<1	4,87	(5) (2007-2008)
Nieuwegein (Lekkanaal)		NL	60	21	< 3		4,0	12	(4) (2001-2008)
Nieuwersluis (Amsterdam-Rijnkanaal)		NL	68	37	< 3		3,3	14	(4) (2001-2008)
Andijk (IJsselmeer)		NL	67	59	< 3		1,9	11	(4) (2001-2008)

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)
- (2) Gegevens van de ICBR-bank met waterkwaliteitsgegevens
- (3) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (4) Gegevens van de Vereniging van Rivierwaterbedrijven (RIWA)
- (5) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV NRW)

Tabel 4.1.3: NTA-concentraties in de Rijn en zijn belangrijkste zijrivieren ($\mu\text{g/l}$)

NTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Me-diaan	Ge-middelde	Maxi-mum	Bron
Rijn									
Weil am Rhein	171,37	CH / DE	13	6	<0,5		0,6	1,2	(2) 2008
			13	7	<0,5		<0,50	1,50	(2) 2007
			13	7	<0,5		<0,5	1,70	(2) 2006
			13	0	0,56		1,26	2,20	(2) 2005
			13	3	<0,50		1,19	4,00	(2) 2004
Lauterbourg/Karlsruhe	359,2	FR, DE	13	1	<0,5		0,7	1,3	(2) 2008
			11	0	0,5		0,7	0,9	(2) 2007
			13	13	<2		<2	<2	(2) 2006
			13	10	<2,0		<2,0	77,0	(2) 2005
			12	12	<2		<2	<2	(2) 2004
Mainz		DE	53	6	<0,4		1,09	6,2	(3) (2007-2008)
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	55	26	<1		0,92	4,2	(5) (2007-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	26	8	<1		1,48	5,2	(5) (2007-2008)
Bimmen	864,97	DE	23	8	1,0		1,3	4,6	(2) 2008
			25	9	1,0		1,5	7,3	(2) 2007
			26	9	1,0		1,2	2,9	(2) 2006
			24	20	1,0		1,0	2,3	(2) 2005
			22	9	<1,0		<1,0	1,9	(2) 2004
Lobith		NL	79	16	< 5,0		1,4	6,0	(5) (2001-2008)
Kampen		NL	26	22	<1,0		<1,0	1,1	(1) (2007-2008)
Zijrivieren									
Neckar (Mannheim)		DE	11		0,7		1,75	2,8	(7) 2008
Main (Bischofsheim)		DE	49	2	<0,5		1,1	1,8	(6) (2007 – 2008)
Nahe (Bingen-Dietersheim c.q. Grolsheim)		DE	52	4	<0,4		1,29	2,4	(3) (2007-2008)
Lahn (Lahnstein)		DE	53	2	<0,4		1,29	2,9	(3) (2007-2008)
Moezel (Koblenz)	2,0	DE	53	6	<0,4		1,04	1,9	(3) (2007-2008)

NTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
			26	0	0,6		1,2	1,8	(2) 2008
			26	6	<0,40		0,84	1,90	(2) 2007
			26	5	<0,40		0,99	2,90	(2) 2006
			26	0	0,42		0,98	1,60	(2) 2005
			26	3	<0,40		0,83	1,70	(2) 2004
Moezel (Palzem)		DE	53	4	<0,4		1,21	4,2	(3) (2007-2008)
Saar (Kanzem)		DE	53	2	<0,4		1,70	4,8	(3) (2007-2008)
Sieg (Menden)	8,72	DE	26	7	<1		1,38	3,19	(5) (2007-2008)
Erft (Eppinghoven)	5,43	DE	25	9	<1		1,89	6,9	(5) (2007-2008)
Wupper (Opladen)	5,39	DE	26	10	<1		1,69	8,2	(5) (2007-2008)
Ruhr (Mülheim Kahlenberg)	14,33	DE	25	7	<1	1,36	1,37	4,71	(5) (2007-2008)
Emscher (monding)	0,046	DE	26	2	<1		5,59	16,9	(5) (2007-2008)
Lippe (Wesel)	3,75	DE	26	8	<1		1,40	4,0	(5) (2007-2008)
Nieuwegein (Lekkanaal)		NL	71	61	< 3,0		2,7	13,0	(5) (2001-2008)
Nieuwersluis (Amsterdam-Rijnkanaal)		NL	77	57	< 3,0		5,1	60,2	(5) (2001-2008)
Andijk (IJsselmeer)		NL	90	84	< 3,0		1,9	13,0	(5) (2001-2008)

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)
- (2) Gegevens van de ICBR-bank met waterkwaliteitsgegevens
- (3) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (4) Gegevens van de Vereniging van Rivierwaterbedrijven (RIWA)
- (5) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV NRW)
- (6) Gegevens van de Duitse deelstaat Hessen
- (7) Gegevens van de Duitse deelstaat Baden-Württemberg

Tabel 4.1.4: PDTA-concentraties in de Rijn en zijn belangrijkste zijrivieren ($\mu\text{g/l}$)

PDTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Rijn									
Lauterbourg/Karlsruhe		DE	27	27	<1		<1	<1	(1) (2007 – 2008)
Mainz		DE	53	53	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-2008)
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	44	44	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	21	21	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	41	39	<1		<1	1,69	(5) (2007 - 2008)
Lobith		NL	62	62	< 1,0				(4) (2004-2008)
Zijrivieren									
Neckar (Mannheim)		DE	26	26	<1		<1	<1	(7) 2007 - 2008
Nahe (Bingen-Dietersheim c.q. Grolsheim)		DE	52	52	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-2008)
Lahn (Lahnstein)		DE	53	53	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-2008)
Moezel (Koblenz)		DE	53	53	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-2008)
Moezel (Palzem)		DE	53	53	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-

PDTA									
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
									2008)
Saar (Kanzem)		DE	53	53	<0,4		<0,4	<0,4	(3) (2007-2008)
Sieg (Menden)	8,72	DE	21	21	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)
Erft (Eppinghoven)	5,43	DE	20	19	<1		<1	1,67	(5) (2007-2008)
Wupper (Opladen)	5,39	DE	21	21	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)
Ruhr (Mülheim Kahlenberg)	14,33	DE	21	19	<1		1,76	14,3	(5) (2007-2008)
Emscher (monding)	0,046	DE	21	21	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)
Lippe (Wesel)	3,75	DE	21	21	<1		<1	<1	(5) (2007-2008)

Legenda: BG = bepalingsgrens

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Internationale Commissie ter Bescherming van de Rijn (ICBR)
- (2) Gegevens van de ICBR-bank met waterkwaliteitsgegevens
- (3) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (4) Gegevens van de Vereniging van Rivier Waterbedrijven (RIWA)
- (5) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV NRW)
- (6) Gegevens van de Duitse deelstaat Hessen
- (7) Gegevens van de Duitse deelstaat Baden-Württemberg

Tabel 4.2.1 EDTA-concentraties in grondwater en drinkwater ($\mu\text{g/l}$)

EDTA							
Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Grondwater							
DE	70	32	<0,4		1,54	11	(1) (2009 -2010)
Oeverfiltraat (grondwater uit de buurt van de Rijn)							
Drinkwater (waterleidingbedrijven langs de Ruhr, een zijrivier van de Rijn)							
DE	185	3	<2	3,35	5,3	37	(2) (2003-2006)

Tabel 4.2.1 DTPA-concentraties in grondwater en drinkwater ($\mu\text{g/l}$)

DTPA							
Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Minimum	Mediaan	Gemiddelde	Maximum	Bron
Grondwater							
DE	70	69	<0,4		<0,4	0,5	(1) (2009 -2010)
Oeverfiltraat (grondwater uit de buurt van de Rijn)							
Drinkwater (waterleidingbedrijven langs de Ruhr, een zijrivier van de Rijn)							
DE	186	99	<2	1,38	2,28	37	(2) (2003-2006)

Legenda: BG = bepalingsgrens

Bibliografie

- (1) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (2) Gegevens van het samenwerkingsverband van waterleidingbedrijven langs de Ruhr (AWWR)

4.2 vrachten

Tabel 4.2.1: In de Rijn gemeten vrachten (t/jaar)

Gemeten vrachten								
Naam van de meetlocatie	km	Rijnoeverstaat	Aantal metingen	Aantal < BG	Afvoer (gemiddelde in m ³ /s)	Referentiejaar	Vracht (gemiddelde in t/jaar)	Bron
EDTA								
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	43	1	2250	2001-2008	292	(1) (2001-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	117	6	2072	2001-2008	315	(1) (2001-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	56	0	2756	2001-2008	474	(1) (2001-2008)
PDTA								
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	5	5	2019	2007-2008	< BG	(1) (2001-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	21	21	1995	2007-2008	< BG	(1) (2001-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	4	4	2490	2008	< BG	(1) (2001-2008)
DTPA								
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	43	38	2250	2001-2008	20	(1) (2001-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	117	89	2072	2001-2008	30	(1) (2001-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	56	38	2756	2001-2008	58	(1) (2001-2008)
NTA								
Watercontrolestation Süd/Bad Honnef	640,00	DE	43	13	2250	2001-2008	60	(1) (2001-2008)
Düsseldorf-Flehe	732,33	DE	117	23	2072	2001-2008	106	(1) (2001-2008)
Watercontrolestation Rhein-Nord Kleef-Bimmen	864,97	DE	56	14	2756	2001-2008	100	(1) (2001-2008)

Legenda: BG = bepalingsgrens

Bibliografie

(1) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV NRW)

Tabel 4.2.2: Ontwikkeling van de EDTA-vracht (t/jaar) in de Rijn

Rivier	Locatie	1991	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Bron
Rijn	Karlsruhe	206	132	138	142		177	170	145		(1)(2)
Neckar	Mannheim	83	29	28	28		30	24	24		(1)(2)
Inleiding	Ludwigshafen (*)	137	55	49	26	19	16	18	15	13	(3)
Rijn	Mainz (zonder Main)		217	277	209	217	195	161	198	202	
Main	Bischofsheim	170	75	51	47	54	50	54	41,3	36,5	(1)(2) (7)
Nahe	Dietersheim						10	7,1	7,5	6,3	(5)
Lahn	Lahnstein						5,7	4,5	6,2	5,6	(5)
Moezel	Koblenz		54	47	50	44	47	38	44	41	(5)
Rijn	Bad Honnef		333	371	315	290	158	281	198	212	(1)(2) (6)
Sieg	Menden		5				2,2	2,7			(6)
Rijn	voor Düsseldorf						207	202	216	238	(6)
Ruhr	Essen c.q. Mühlheim (2008)		14					41	46	27	(6)
Emscher	monding		12				6	6,5			(6)
Rijn	Kleef-Bimmen	911	529	480	410	315	229	388	266	234	(1) (2) (6)

* Effluent van de awzi van de BASF met de volgende afvalwaterstromen:

- BASF-fabrieksterrein (EDTA-productie en ~ 170 andere bedrijven)
- Stad Ludwigshafen
- Stad Frankenthal
- Gemeentes Altrip, Mutterstadt, Bobenheim-Roxheim

Bibliografie

- (1) Vakgesprek over complexvormers in het UBA
- (2) Tabellenboeken van het Duitse onderzoeksprogramma Rijn
- (3) Gegevens van BASF
- (4) LUWG Rijnland-Palts
- (5) Gegevens van de Duitse deelstaat Rijnland-Palts
- (6) Gegevens van de dienst voor Natuur, Milieu en Consumentenbescherming van de Duitse deelstaat Noordrijn-Westfalen (LANUV NRW)
- (7) Gegevens van de Duitse deelstaat Hessen

Tabel 4.2.3: Ontwikkeling van de DTPA-vracht (t/jaar) in de Rijn

Rivier	Locatie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Bron
Rijn	Karlsruhe	63,1	44,2	44,2		75,7	53,6	(1)
Neckar	Mannheim	B 4,1	B 2,2	B 2,0		B 2,3	B 2,4	(1)
Rijn	Mainz	75,7	78,8	66,2	94,6	116,7	75,7	(1)
Main	Bischofsheim	21,1	8,8	15,1	22,1	24,9	28,4	(1)
Moezel	Palzem	B 1,3	1,4	B 0,9	1,6	11,0	B 1,3	(1)
Saar	Kanzem	2,7	2,6	2,9	3,5	5,0	1,7	(1)
Moezel	Koblenz	5,0	6,3	3,5	5,7	9,5	B 3,2	(1)
Rijn	Bad Honnef	B 129	B 24,6	56,8	B 37,8	B 29,0	B 59,9	(1)
Rijn	Kleef-Bimmen	B 66,2	B 29,6	72,5	B 59,9	B 34,7	B 72,5	(1)

B: Alleen orde van grootte, omdat de jaargemiddelde concentratie onder de bepalingsgrens ligt.

Voor meetwaarden onder de bepalingsgrens wordt de halve bepalingsgrens meegerekend in het gemiddelde.

Bibliografie

(1) Gegevens uit de tabellenboeken van het Duitse onderzoeksprogramma Rijn

Tabel 4.2.4: Ontwikkeling van de NTA-vracht (t/jaar) in de Rijn

Rivier	Locatie	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Bron
Rijn	Karlsruhe	37,8	21,1	34,7		41,0	31,2	(1)
Neckar	Mannheim	15,1	3,2	4,4		6,6	5,0	(1)
Rijn	Mainz	59,9	44,2	31,5	41,0	56,8	56,8	(1)
Main	Bischofsheim	7,6	4,1	5,7	6,6	7,6	7,6	(1)
Moezel	Palzem	3,8	3,0	5,0	6,0	6,0	4,1	(1)
Saar	Kanzem	5,0	4,1	3,8	3,8	3,8	3,2	(1)
Moezel	Koblenz	9,5	10,4	7,3	6,3	9,5	9,1	(1)
Rijn	Bad Honnef	97,8	63,1	53,6	B 47,3	56,8	91,5	(1)
Rijn	Kleef-Bimmen	123	78,8	B 53,6	B 41,0	88,3	113,5	(1)

B: Alleen orde van grootte, omdat de jaargemiddelde concentratie onder de bepalingsgrens ligt.

Bibliografie

Gegevens uit de tabellenboeken van het Duitse onderzoeksprogramma Rijn

5. Beoordelingscriteria (kwaliteitscriteria)

Tabel 5.1: Bestaande nationale en internationale kwaliteitscriteria in µg/l

Naam van de stof	Kwaliteitscriteria											Bron	
	MKN	Rijn-MKN	ICBR-doelstelling	Nationale waarden							Overige waarden: IAWR-waarden		Overige waarden** WHO DVGW UBA AWWR
				A	CH	DE	FR	LU	NL				
EDTA	geen					2.200 (5)					5	DVGW: 5→10; WHO: 600; UBA: 10; AWWR: 10	(1); (1) (2) (4)
DTPA	geen										5	UBA: 10	(3); (2)
NTA	geen										5	AWWR: 10	(3); (4)
PDTA													

Legenda: MKN = milieukwaliteitsnorm
IAWR = Internationale Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke im Rheineinzugsgebiet (Internationaal Samenwerkingsverband van Waterleidingbedrijven in het Rijnstroomgebied)
** (m.b.t. drinkwaterwinning*)

*Overige waarden:

Toelichting bij de EDTA-kwaliteitscriteria:

- 5 µg/l is in werkblad W251 van de DVGW (*Deutscher Verband der Gas- und Wasserwirtschaft*, Duitse vereniging voor gas- en waterbeheer) opgenomen als normaal criterium bij naleving waarvan drinkwater met natuurlijke middelen kan worden gewonnen.
- 10 µg/l is in werkblad W251 van de DVGW (*Deutscher Verband der Gas- und Wasserwirtschaft*, Duitse vereniging voor gas- en waterbeheer) opgenomen als minimaal criterium bij naleving waarvan drinkwater met fysisch-chemische middelen kan worden gewonnen.
- 600 µg/l is in de WHO vastgesteld als kwaliteitscriterium.
- 10 µg/l (0,1 → 10 µg/l) heeft de Duitse Milieudienst (*Umweltbundesamt*, UBA) in 2008 als oriënteringswaarde voor de gezondheid (GOW) vastgesteld voor EDTA en DTPA. Deze waarde is in een brief (03/2008) meegedeeld aan het ministerie van Milieu van Noordrijn-Westfalen.
- 600 µg/l EDTA wordt door de WHO (2003, geciteerd in: UBA 2008) aangegeven als toxicologisch toelaatbare richtwaarde voor drinkwater bij levenslange blootstelling.

Bibliografie

- (1) EDTA in Nordrhein-Westfalen. Ministerie van Milieu en Natuurbescherming, Landbouw en Consumentenbescherming van Noordrijn-Westfalen (uitg.) en dienst voor Milieu van Noordrijn-Westfalen. Düsseldorf / Essen, 2003.
- (2) UBA (2008). Brief van de Duitse milieudienst aan het ministerie van Milieu van Noordrijn-Westfalen (14 maart 2008). Beoordeling van drinkwaterrelevante contaminanten in de Ruhr vanuit het oogpunt van toxicologie en drinkwaterhygiëne (niet gepubliceerd**); geciteerd in: http://www.umwelt.nrw.de/umwelt/pdf/zwischenbericht_reine_ruhr.pdf).
- (3) RIWA (2004). RIWA / IAWR (2004): Jaarverslag 2004. http://www.riwa-rijn.org/e_publicaties/135_JR_2004_du.pdf
- (4) AWWR (2005). Arbeitsgemeinschaft der Wasserwerke an der Ruhr. Streefwaarden voor de waterkwaliteit in de Ruhr 2005. http://209.85.135.132/search?q=cache:Rx525ullEBOJ:www.awwr.de/Zielwerte_Ruhr/Zielwertelnternetversion03-06.pdf+AWWR+Zielwertkonzept&cd=1&hl=de&ct=clnk&gl=de
- (5) Umweltbundesamt (Duitse milieudienst) (UBA): ETOX. Informatiesysteem ecotoxicologie en milieukwaliteitsdoelstellingen van de Duitse milieudienst. <http://webetox.uba.de/webETOX/public/basics/ziel.do?id=3249>

Tabel 5.2: Inventaris van toxiciteitsgegevens

Stof	NOEC chronisch (µg/l)	NOEC acuut (µg/l)	Soort	Eindpunt	Acuut (µg/l) (LC50, EC50)	AF chronisch	PNEC chronisch (µg/l)	PNEC acuut (µg/l)	Bron
H4EDTA							2200 (1)		(1)
H4EDTA	26.100 (2)		Vis		1.000.000 (96u-EC50) (3)				(2), (3)
H4EDTA	22.000 (4)		Watervlo		113.000 (48u-EC50) (5)				(4), (5)
			Algen		>1.000.000 (72u-EC50) (6)				(6)
Na5DTPA							6.400 (7)		(7)
Na5DTPA	127.000 (8)		Vis		>854.000 (96u-LC50) (9)				(8), (9)
Na5DTPA	64.000 (10)		Watervlo		245.000 (48u-EC50) (10)				(10)
Na5DTPA			Algen		>400.000 (read across) (11)				(11)
Na3NTA							930 (12)		(12)
Na3NTA	54.000 (13)		Vis		114.000 (96u-LC50) (13)				(13)
Na3NTA	9.300 (13)		Vlokreeft		98.000 (24u-EC50) (13)				(13)
Na3NTA			Algen		>91.500 (72u-EC50) (14)				(14)

Bibliografie

- (1) EU-Risk Assessment Report "EDETIC ACID (EDTA)" 2004, volume 49 en REACH-dossier "edetetic acid" EC-nr. 200-449-4 hfst. 6
- (2) Ongepubliceerde studie, geciteerd in het EU-Risk Assessment Report "EDETIC ACID (EDTA)" 2004, volume 49, hfst. 3.2.1.1.1 als "BASF 2001" en in het REACH-dossier "edetetic acid" EC-nr. 200-449-4 hfst. 6.1.2
- (3) Batchelder TL, Alexander HC and McCarty WM, Bull Environm. Contam. Toxicol. 24, 1980, 543-9
- (4) Ongepubliceerde studie, geciteerd in het EU-Risk Assessment Report "EDETIC ACID (EDTA)" 2004, volume 49, hfst. 3.2.1.1.2 als "BASF 1996a" en in het REACH-dossier "edetetic acid" EC-nr. 200-449-4 hfst. 6.1.4
- (5) Ongepubliceerde studie, geciteerd in het REACH-dossier "edetetic acid" EC-nr. 200-449-4 hfst. 6.1.3.002

- (6) Vier ongepubliceerde studies, geciteerd in het REACH-dossier "edetic acid" EC-nr. 200-449-4 hfst. 6.1.5
 (7) REACH-dossier Na5DTPA EC-Nr. 200-652-8 hfst. 6
 (8) R.A. van Dam, M.J. Barry, J.T. Ahokas, D.A. Holdway, *Aquatic toxicology* 46 (1999), 191-210
 (9) Ongepubliceerde studie, geciteerd in het REACH-dossier "Na5DTPA" EC-nr. 200-652-8 hfst. 6.1.1
 (10) RA van Dam, MJ Barry, JT Ahokas and DA Holdway, *Arch. Environ. Contam. Toxicol.* 31, 1996, 433-443
 (11) Ongepubliceerde studie, geciteerd in het REACH-dossier "Na5DTPA" EC-nr. 200-652-8 hfst. 6.1.5
 (12) REACH-dossier "Na3NTA" EC-nr. 255-768-6 hfst. 6 en EU-Risk Assessment Report (transitional) "Trisodium Nitrilotriacetate" 2008, hfst. 3.2.1.6
 (13) JOHN W. ARTHUR, ARMOND E . LEMKE, VINCENT R . MATTSON and BARBARA J. HALLIGAN, *Water Res.* 8, 1974, 187-93
 (14) Ongepubliceerde studies in het REACH-dossier "Na3NTA" EC-nr. 255-768-6 hfst. 6.1.5, zie ook EU-Risk Assessment Report (transitional) "Trisodium Nitrilotriacetate" 2008, hfst. 3.2.1.3

De samenvattingen van de studies in de REACH-dossiers zijn te vinden onder <http://apps.echa.europa.eu/registered/registered-sub.aspx#search>

Tabel 5.3: Toxiciteit en stoffeigenschappen van afbraakproducten en complexen van zware metalen

Naam van de stof	Toxiciteit en stoffeigenschappen van afbraakproducten en complexen van zware metalen	Bron
EDTA		
	Uit EDTA ontstaan onder bepaalde omstandigheden (fotochemische afbraak van Fe-EDTA) metabolieten (KPDA = keto-piperazine-diacetaat) waarvan de concentraties in de wateren en het hieruit gewonnen drinkwater enkele µg/l kunnen bedragen. Over de toxicologische en ecotoxicologische effecten (giftige effecten op de levensgemeenschap) van deze afbraakproducten is tot dusver nog niets bekend.	(1)
	In het EU Risk Assessment Report wordt KPDA daarentegen beschreven als vrij gemakkelijk afbreekbaar en weinig aquatoxisch metaboliet.	(2)
	De (fotostabiele) Ni- en Zn-EDTA-complexen zijn weinig toxisch en over het algemeen minder toxisch dan metaalzouten.	

Bibliografie

- (1): Website van het UBA (<http://www.umweltbundesamt.de/chemikalien/waschmittel/informationen.htm#EDTA>)
 (2): EU Risk Assessment Reports "Edetic acid (EDTA)", volume 49, 2004 en "Tetrasodiummethylenediaminetetraacetate (Na4EDTA)", volume 51, 2004

6. Strategie-aanpak (mogelijke reductiemaatregelen)

Tabel 6.1: Potentiële maatregelen aan de bron

Maatregel	Effect/beoordeling van de maatregel	Betrokken indicatorstoffen	Benodigde tijd			Bron
			< 5 jaar	5 tot 10 jaar	> 10 jaar	
EDTA, DTPA, enz. vervangen door andere stoffen. Verschillende producenten van complexvormers bieden mogelijke substituten voor DTPA, EDTA in de textiel- en papierindustrie (bleekmiddelen voor houtpulp) aan.	Verschilt naargelang van het toepassingsgebied Papierindustrie: Hoge prioriteit	EDTA, DTPA	X X			(1-4)
Bij directe en indirecte emittenten in industrie en MKB: afvalwaterbehandeling / deelstroombehandeling (bijv. ozon-oxidatie), eventueel terugwinning	groot; benodigde tijd afhankelijk van het procédé	EDTA, DTPA, PDTA	x			

Bibliografie

- (1) Möbius C. H. (2006). Abwasser der Papier und Zellstoffindustrie. Biologische Reinigung von Abwässern aus der Erzeugung von Papier und Zellstoff. 3e druk: p. 261-265. http://www.cm-consult.de/download/AbwasserCM_306.pdf
- (2) Le P.C., Grenz R et al. (2002): Das Papier 12. p. 40-45
- (3) Nowack B. Stone, A. (2000). Environ. Sci. Technol. 34, p. 4759-4765
- (4) Nowack, B. (2002). Water Research 36. p. 4636-4642.

Tabel 6.2: Potentiële mogelijkheden voor de reductie van de emissie langs verschillende emissieroutes

Emissieroute	Relevantie	Maatregel	Effect/beoordeling van de maatregel	Geëlimineerde indicatorstoffen	Benodigde tijd			Bron
					< 5 jaar	5 tot 10 jaar	> 10 jaar	
Atmosferische depositie (1)					< 5 jaar	5 tot 10 jaar	> 10 jaar	
Grondwater (2)								
Erfafvoeren en drift (3)								
Erosie (4)								
Afspoeling (5)								
Drainage (6)								
Regenwateruitlaat (7)								
Emissies vanuit rwzi's (8)	2	Geavanceerde afvalwaterzuivering op de rwzi (ozonoxidatie, toepassing van actieve kool). Als gevolg van de relatief lage concentraties in het afvalwater kunnen er zelfs met een combinatie van actieve kool en ozon slechts lage zuiveringsrendementen worden bereikt.		EDTA, DTPA, overige		x		(1)
Overstorten uit gemengd rioolstelsel (9)								
Ongezuiverd afvalwater uit gemengd rioolstelsel (10)								
Niet aangesloten (11)								
Directe lozingen vanuit de industrie (12)	3	Substituten die biologisch afbreekbaar zijn of kunnen worden verwijderd in waterzuiveringsinstallaties; afvalwater- c.q. deelstroombehandeling. Met een combinatie van actieve kool en ozon kan er bij hoge concentraties verontreinigende stoffen in het afvalwater en hoge ozongehaltes een zuiveringsrendement worden bereikt tot 50-60%.	Hoge prioriteit	EDTA, DTPA, overige	x			(2)

Emissieroute	Relevantie	Maatregel	Effect/beoordeling van de maatregel	Geëli mineerde indicatorstoffen	Benodigde tijd			Bron
Directe lozingen (13)								
Natuurlijke achtergrondbelasting (14)								

Legenda:

Relevantie van de emissieroute

0 = niet van belang

1 = van weinig belang (emissie < 10%)

2 = van gemiddeld belang (emissie > 10 tot < 50%)

3 = van groot belang (emissie > 50%)

[1] ISA/RWTH Aachen, IWW Mülheim (2008). Eindrapport: Senkung des Anteils organischer Spurenstoffe in der Ruhr durch zusätzliche Behandlungsstufen auf kommunalen Kläranlagen. Gütebetrachtungen und Kostenbetrachtungen.

http://www.umwelt.nrw.de/umwelt/pdf/abschlussbericht_ruhr.pdf

[2] Le P.C., Grenz R et al. (2002): Das Papier 12. p. 40-45

Tabel 6.3: Voor de algemene strategie van de ICBR te gebruiken elementen

Maatregel	Benodigde tijd (in jaren)		
	< 5	>5 tot <10	> 10 J
Gebruik van substituten die biologisch afbreekbaar zijn en/of in waterzuiveringsinstallaties met conventionele methodes kunnen worden verwijderd	X		
Afvalwaterzuivering c.q. deelstroombehandeling bij directe en indirecte emittenten in industrie en MKB	X		
Extra zuiveringsstappen op gemeentelijke rwzi's (ozon-oxidatie; actieve kool + ozon)		x	